

PARADİGMA AKADEMİ YAYINEVİ
16x24 EBAT YAZIM KRİTERLERİ

GİRİŞ

1. Psikolojiye Giriş

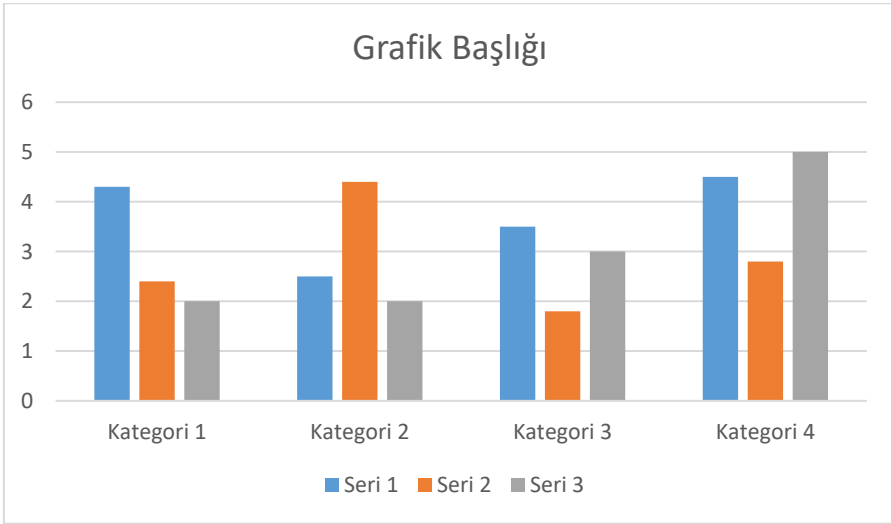
Psikologlar, insanların kendilerini tanıyıp geliştirebilmeleri için duygularını tanımalarının ve anlamlandırmalarının gerekli olduğunu düşünürler. İnsanların bir arada yaşamasıyla oluşan toplumları tanıyabilmek için de o toplumun duygularının anlaşılması gerekir. Önce insanın sonra da toplumun davranışlarını, yaşamını, kültürünü ve geleceğini etkileyen duyguların bazıları doğuştandır, bazıları ise yaşanan çevrenin düşünce yapısının etkisi ile sonradan öğrenilir. Bazı duyguların doğuştan geldiği ve evrensel olduğu araştırmacılar tarafından genel kabul görmüş olsa da bazı duyguların da toplumdan topluma, kültürden kültüre ve zamandan zamana değişiklik gösterdiği görülmektedir.

Duygular dış dünyada yaşanan olayların insanların iç dünyasını nasıl etkilediğini anlatır. Belli bir dönemin yaşantısının anlaşılabilmesi için o dönemde yaşayan insanların duygularının da anlaşılması gerekir. Duygular başta bireyseldir; fakat duyguların çıktıkları insanların diğer insanlarla olan ilişkilerini etkilediği için dalga dalga yayılarak toplumun genel yaşantısını etkileyebilir.

Hazırlanan bu çalışma ile 11.yy Türk insanının hangi duyguları hissettikleri, hangi duyguları olumlu hangi duyguları olumsuz olarak algıladıkları, nelere sevinip nelerle mutlu oldukları, hangi olaylara üzüldükleri, nasıl durumlar karşısında utanç duydukları, öfkelerini nasıl gösterdikleri, sevgilerini nasıl ifade ettikleri, korkularının ve kaygılarının neler olduğu, hangi durumlara şaşkınlıkları, neleri affedip neleri affedemedikleri, arzu ve isteklerinin neler olduğu ve hissettikleri bu duyguları hangi fiillerle ifade ettikleri ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır.

Çalışma duygular, duygu ifade eden fiiller, duygu fiillerinin özellikleri ve duygu fiillerinin sınıflandırılması hakkında bilgi

vermektedir. Karahanlı Türkçesi dönemi eserlerinde tanıklanan duygu fiilleri taşıdıkları duygu özelliklerine göre gruplandırılarak semantik açıdan sınıflandırılmış, semantik özelliklerine göre sınıflandırılan duygu fiilleri etimolojik yönden incelenmiş ve bu fiillerin anlam özellikleri değerlendirilmiştir. Karahanlı Türkçesi dönemi eserlerinde tanıklanan duygu fiillerinin yansıttığı duyguların kültürel arka planı, ortaya çıkma sebepleri, oluşumlarını etkileyen faktörler, deneyimciyi ne derece etkiledikleri ve ne gibi fizyolojik belirtileri ortaya çıkardıkları gibi hususlar incelenmiştir. Tanıklanan duygu fiillerinin hangi dönemden itibaren yazılı kaynaklarda görülmeye başladıkları ve tanıklandıkları metinlerde hangi anlamları karşıladıkları tespit edilmeye çalışılmıştır.

Grafik 1. Değişken veriler grafiği

Kaynak: www.dfsdfdsfsdfsdfsdf.com

1.1. Tespitler

Tespit edilen duygu fiillerinin bilinen ilk (temel) anlamları ile bir duygu değeri taşıyıp taşımadıkları, eğer fiil bilinen ilk anlamı ile bir duygu değeri taşımıyorsa nasıl bir anlam genişlemesi göstererek bir duygu değeri taşımaya başladığı gibi konular ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Ayrıca Karahanlı Türkçesi dönemi eserlerinde tanıklanan duygu fiillerinin metaforik bir alt yapısı olup olmadığı, varsa bu

metaforların nasıl oluştuğu ve duygu fiillerinin hangi metaforlarla ifade edildikleri de belirlenmiştir. Fakat dönemin tüm duygu metaforlarının incelenmesi bu çalışmanın kapsamı dışındadır. Bu çalışmada yalnızca duygu ifade eden fiillerde görülen metaforlar ele alınmıştır.¹

Karahanlı Türkçesinde Duygu Fiilleri başlıklı çalışmanın kaynak metinleri Karahanlı Türkçesi dönemi yazılı eserleri olan Mahmud el- Kâşgarî'nin *Divanü Lugati't- Türk*'ü, Balasagunlu Yusuf Has Hacib'in *Kutadgu Bilig*'i, Edib Ahmet Yükneki'nin *Atabetü'l-Hakâyık*'ı ve TİEM 73'te kayıtlı *Satırarası Kuran Tercümesi*'dir.

Dönemin önemli bu dört büyük eserinde geçen duygu fiilleri tespit edilirken öncelikle fiilin anlamının duygu değeri taşıyıp taşımadığına dikkat edilmiştir. Bilinen ilk anlamı ile bir duygu değeri taşımayan bir fiil cümlenin bağlamında bir duygu ifade ediyorsa bu fiil, bir duygu fiili olarak kabul edilmiştir. Kök haliyle bir duygu değeri taşıdığı halde aldığı eklerle duygu değerini kaybetmiş olan fiiller duygu fiili olarak değerlendirilmemiştir. Kök haliyle duygu değeri taşımayıp aldığı eklerle türedikten sonra duygu ifade etmeye başlayan fiiller ise duygu fiili olarak değerlendirilmiştir. Aynı kökten gelip çatı ekleriyle türetilen fiiller de duygu değeri taşıması hâlinde ayrı bir fiil olarak değerlendirilmiştir.

Karahanlı Türkçesi eserlerindeki duygu fiilleri tespit edilirken fiillerin sözlük anlamları değil tanımlandıkları metnin bağlamına göre kazandıkları anlam esas alınmıştır. Böylelikle bilinen ilk anlamı ile duygu değeri taşımayan pek çok fiilin metin içerisinde kazandığı anlam ile bir duygu fiili olduğu ortaya çıkarılmıştır. Tespit edilen duygu fiilleri taşıdıkları duygu değerine göre sınıflandırılmıştır. Sınıflandırma yapılırken psikologların ortak noktada buldukları sekiz temel duygu (öfke, keder, korku, sevinç, sevgi, şaşkınlık, tiksinti, utanç) esas alınmış ve bu duygular birincil duygular olarak değerlendirilmiştir. Bu sekiz temel duygunun dışında kalan duygular da benzer duygu ve anlam özelliklerine göre sınıflandırılıp ikincil duygular olarak değerlendirilmiştir. Böylece daha önce yapılan herhangi bir duygu sınıflamasına birebir bağlı kalınmayarak Karahanlı

¹ sdfdsflmsdkflskdmflksmdlflksdklflmsldfmlsdlkmf

Türkçesi dönemi eserlerinde tespit edilen duygu fiillerinin özelliklerinden yola çıkılarak yeni bir sınıflandırma oluşturulmuştur.

Her bir gruptaki duygu fiilleri ayrı ayrı incelenmeden önce grubun adını oluşturan ortak duygu hakkında bilgi verilmiştir. Bu duygunun belirgin özelliklerinin neler olduğu, nasıl ortaya çıktığı, etkisi altına aldığı kişi üzerinde ne gibi fizyolojik ve psikolojik değişikliklere sebep olduğu gibi konularda bilgi verilmiştir.

Grupları oluşturan fiiller alfabetik sıraya göre yerleştirilmiştir. Bu fiiller incelenirken öncelikle söz konusu fiilin metinden hareketle ortaya çıkarılan anlamı söylenmiştir. Daha sonra fiil hakkında kısa bir etimolojik bilgi verilmiştir. Etimolojik bilgi verilirken Clauson'un sözlüğü (An Etymological Dictionary of pre-thirteenth-century Turkish) kullanılmıştır. Etimolojik bilgiden sonra fiilin Karahanlı Türkçesi döneminden önce tanıklanıp tanıklanmadığı gösterilmiş, eğer tanıklandıysa fiilin Orhon ya da Uygur Türkçesi döneminde duygu değeri taşıyıp taşımadığı söylenmiştir.

Fiilin art zamanlı incelemesinin yapılmasından sonra Karahanlı Türkçesi eserlerinde tanıklandığı örnek cümleler verilmiştir. Bu örnek cümlelerden hareketle söz konusu duygu fiilinin anlam özellikleri ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Duygu fiilinin yansıttığı duygunun ne olduğu, bu duygunun nasıl ortaya çıktığı, kişiyi nasıl etkilediği gibi konular verilen örnek cümleden anlaşılmaya çalışılmış, eğer mevcut cümle bunları anlamak için yeterli olmuyorsa önceki ve sonraki cümlelere gidilmiş, bu da yeterli olmuyorsa hikâyenin geneline bakılmıştır. Fiilin duygu değeri incelendikten sonra metaforik bir kullanımı olup olmadığı incelenmiş ve varsa metafor cümlesi ortaya çıkarılmıştır.

Karahanlı Türkçesi dönemi eserlerindeki duygu fiillerini anlambilimsel açıdan inceleyen bu çalışma, Türkçenin başka bir dönemdeki duygu fiillerini incelemek isteyen bir araştırmacı için kaynak olabilecek ve gerektiğinde iki dönemin duygu fiillerinin karşılaştırılabilmesi için veri sunacaktır.

Türkiye'de fiilleri anlambilimsel açıdan inceleyen çalışmaların sayısı sınırlıdır. Hazırlanan bu çalışma bu alandaki boşluğu

doldurmasa da bunun gerçekleşmesi için bir adımdır ve bundan sonra yapılabilecek anlamsal çalışmalar için yol gösterici olabilecek niteliktedir.

KAYNAKÇA

- Duymaz, Ali, “MECDİ, Abdülaziz Mecdi Tolun”, *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*, <https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/mecdi-abdulaziz-mecdi-tolun> [Son Erişim Tarihi: 14.06.2024].
- Ener Su, Aydan, “Ercüment Ekrem Talu”, *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*, <https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/talu-ercument-ekrem> [Son Erişim Tarihi: 15.06.2024].
- Engels, Friedrich, Ailenin, *Özel Mülkiyetin ve Devletin Kökeni*, çev. Mustafa Tüzel, 3. Baskı, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2019.
- G. Ş., “Sosyalistçe Bir Hasbihal”, *Aydınlık*, S. 11, 10 Kanunuevvel 1922, s. 283.

YAZIM KRİTERLER (AKADEMİK 16x23,5)

SAYFA YAPISI

16x23,5 ebat

Üstten 2,4 alt 2,2 sağ ve sol 2,1 boşluk

Ana başlıklar 15 punto bold

Ara başlıklar 12 punto bold

Yazı büyüklüğü 12 punto (times new roman) fontunda,

Satır Aralığı

Paragraf girintisi 1 cm

Önce 6 nk

Sonra 6 nk

1,05 satır aralığı

Dipnot: Times new roman font 9 punto

Tablo, şekil vs isimleri Times new.. 10 punto

Kaynakçalar, (Asılı stil) 1 cm ana gövde girinti